

AKTY PRAWNE DOTYCZĄCE NIELETNICH

- Ustawa z dnia 26 października 1982 r. o postępowaniu w sprawach nieletnich;
- Ustawa z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi;
- Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii;
- Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r.;
- Konwencja o prawach dziecka z dnia 20 listopada 1989r.;
- Ustawa z dnia 25 lutego 1964 r. Kodeks rodzinny i opiekuńczy;
- Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny;
- Ustawa z dnia 20 maja 1971 r. Kodeks wykroczeń;
- Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks postępowania karnego.

Kodeks karny

- Art. 10. § 1. Na zasadach określonych w tym kodeksie odpowiada ten, kto popełnia czyn zabroniony po ukończeniu 17 lat.
- § 2. Nieletni, który po ukończeniu 15 lat dopuszcza się czynu zabronionego określonego w art. 134, art. 148§ 1, 2 lub 3, art. 156 § 1 lub 3, art. 163 § 1 lub 3, art. 166, art. 173 § 1 lub 3, art. 197 § 3, art. 252 § 1 lub 2 oraz w art. 280, może odpowiadać na zasadach określonych w tym kodeksie, jeżeli okoliczności sprawy oraz stopień rozwoju sprawcy, jego właściwości i warunki osobiste za tym przemawiają, a w szczególności, jeżeli poprzednio stosowane środki wychowawcze lub poprawcze okazały się bezskuteczne.
- art.10§ 4.
W stosunku do sprawcy, który popełnił występki po ukończeniu lat 17, lecz przed ukończeniem lat 18, sąd zamiast kary stosuje środki wychowawcze, lecznicze albo poprawcze przewidziane dla nieletnich, jeżeli okoliczności sprawy oraz stopień rozwoju sprawcy, jego właściwości i warunki osobiste za tym przemawiają.

Wiek osoby podlegającej odpowiedzialności karnej

- Na zasadach określonych w kodeksie karnym z 1997 r. odpowiada osoba, która popełniła czyn zabroniony po ukończeniu 17 lat. Określa to art. 10 par.1 kodeksu karnego. Niektóre jednak czyny osoby, która ukończyła 15 lat rozpatrywane są jako przestępstwa - czyny te określone są szczegółowo w art. 10 par.2 kodeksu karnego.
- Nie oznacza to jednak, że odpowiedzialności nie mogą podlegać osoby młodsze. Odpowiedzialność przed Sądem Rodzinnym i Nieletnich ponoszą osoby, które w chwili popełnienia czynu ukończyły 13 lat, jednak taki czyn nie stanowi przestępstwa, a jedynie jest to

czyn karalny, a sprawca podlega stosowaniu środków wychowawczych przewidzianych w Ustawie o Nieletnich.

OBJAŚNIENIE WYRAŻEŃ USTAWOWYCH:

PRZESTĘPSTWO - jest to czyn człowieka, bezprawny, karalny i zawiniony.

- W Kodeksie karnym określono istotę przestępstwa w art.1§ 1. Odpowiedzialności karnej podlega ten tylko, kto popełnia czyn zabroniony pod groźbą kary przez ustawę obowiązującą w czasie jego popełnienia.
- § 2. Nie stanowi przestępstwa czyn zabroniony, którego społeczna szkodliwość jest znikoma.

WINA - to ujemna ocena popełnionego czynu i jego sprawcy, który nie zachował się w sposób wymagany przez prawo, gdy był poczytalny i dojrzały.

CZYNKARALNY- w myśl przepisów (art.1 § 2 pkt. 2 u.p.n) jest to czyn zabroniony przez Ustawę jako:

- przestępstwo (art.1 k. k.),
- przestępstwo skarbowe (art. 53 § 2 k.k.s.)
- wykroczenie określone w Kodeksie wykroczeń:

CZYN KARALNY obejmuje wszystkie przestępstwa ścigane z oskarżenia publicznego, na wniosek oraz oskarżenia prywatnego, jak również wszystkie jego formy stadialne, takie jak dokonanie, usiłowanie, przygotowanie, a także formy zjawiskowe przestępstwa, takie jak: sprawstwo, podżeganie i pomocnictwo.

WYKROCZENIE - czyn człowieka społecznie szkodliwy, zabroniony przez Ustawę obowiązującą w czasie jego popełnienia pod groźbą kary aresztu, ograniczenia wolności, grzywny do 5.000 złotych lub nagany.

DEMORALIZACJA – pojęcie, które wzbudza w literaturze prawniczej wiele kontrowersji. Sięga się do niego w następujących przepisach u.p.n.:

- w art. 1§1 pkt. 1, który stanowi, że: przepisy ustawy stosuje się w zakresie zapobiegania i zwalczania demoralizacji w stosunku do osób, które nie ukończyły 18 lat,
- w art. 2, który stanowi, że: przewidziane w ustawie działania podejmuje się, gdy nieletni wykazuje przejawy demoralizacji lub dopuści się czynu karalnego,
- w art. 10, który przewiduje, że jedną z przesłanek możliwości orzeczenia sądu o umieszczeniu nieletniego w zakładzie poprawczym jest „wysoki stopień demoralizacji nieletniego”,
- w art. 4§1, w którym ustawodawca nie definiując pojęcia demoralizacji, w celu bliższego jego sprecyzowania.

NIELETNI

Jest podstawowym pojęciem dla całej u.p.n. i zostało zróżnicowane w odniesieniu do trzech grup osób objętych wspólną nazwą „nieletni” w zależności od rodzaju prowadzonego postępowania, wieku osób oraz stosowanego środka wychowawczego lub poprawczego:

- w zakresie postępowania dotyczącego *zapobiegania i zwalczania demoralizacji*– nieletnim jest to osoba, która nie ukończyła 18 roku życia (art.1§ 1 pkt. 1 u.p.n);
- w zakresie postępowania o *czyny karalne* jest to osoba, która dopuściła się takiego czynu *po ukończeniu 13 roku życia, a przed ukończeniem 17 lat* (art.1 § 1 pkt. 2);

3. trzecie znaczenie nieletniości przewidziane w u.p.n. związane jest wyłącznie z postępowaniem wykonawczym, w zakresie wykonywania *środków wychowawczych lub poprawczych*. W tym przypadku za nieletniego uważana jest osoba, względem której środki takie zostały orzeczone, choćby ukończył 18 lat, nie dłużej jednak niż do ukończenia lat 21 (art. 1 § 1 pkt. 3).

Czwarty próg wiekowy - jest nim nieukończone 18 lat w momencie wszczęcia postępowania wobec nieletniego, do którego mają zastosowanie przepisy art.10 § 2 Kodeksu Karnego i dot. *nieletniego, który po ukończeniu 15 lat dopuszcza się czynu zabronionego*.

MAŁOLETNI - Według art. 10 § 1 i art. 15 Kodeksu Cywilnego (k.c.) małoletnim jest osoba, która nie ukończyła 18 lat. Osoba w tym wieku nie posiada zdolności do czynności prawnych lub posiada je w stopniu ograniczonym. Pełnoletniość uzyskuje się z chwilą ukończenia lat 18 lub też *zawarcia małżeństwa przed ukończeniem tego wieku*.

MŁODOCIANY - Art. 115 § 10 k.k. określa młodocianego jako sprawcę, który w chwili popełnienia czynu zabronionego *ukończył 17 lat a nie ukończył 21 lat i w czasie orzekania przez sąd w I instancji nie ukończył 24 lat*.

ŚWIADEK MAŁOLETNI W POSTĘPOWANIU KARNYM

Według słownika języka polskiego świadkiem jest:

- osoba powołana przez sąd w celu złożenia zeznań dotyczących sprawy rozpatrywanej przez sąd,
- osoba obecna przy czymś, mogąca stwierdzić to co widziała, świadczyć o tym, przy czym była.

OSOBA TRZECIA PRZY PRZESŁUCHANIU ŚWIADKA MAŁOLETNIEGO

- Żaden przepis nie nakazuje przesłuchania małoletniego świadka w obecności osoby trzeciej. Kodeks postępowania karnego w art. 171 § 1 stanowi, że osobie przesłuchiwanej należy umożliwić swobodne wypowiedzenie się w granicach danej czynności. Przytoczona norma nakłada wręcz na organ procesowy obowiązek zapewnienia swobody wypowiedzi świadka.

- Jednakże art. 171 § 3 k.p.k. dopuszcza możliwość przesłuchania osoby która, nie ukończyła 15 lat w obecności przedstawiciela ustawowego lub faktycznego opiekuna, chyba że dobro postępowania stoi temu na przeszkodzie.

POJĘCIE „DOBRO NIELETNIEGO”- ujęte w Ustawie o postępowaniu w sprawach nieletnich to dążenie do osiągnięcia korzystnych zmian w jego osobowości i zachowaniu, które umożliwiają rozwój i funkcjonowanie w życiu osobistym i społecznym, zgodnie ze społecznym oczekiwaniem wobec tej kategorii wiekowej i w okresie dojrzewania.

Udział policji w postępowaniu w sprawach nieletnich

- **Ustawa z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji (Dz.U. Nr 30, poz . 179).**
- Zarządzenie nr 590 komendanta głównego policji z dnia 24 października 2003 r. w sprawie metod i form wykonywania zadań przez policjantów w zakresie przeciwdziałania demoralizacji i przestępczości nieletnich.

Uprawnienia Policji wynikające z Ustawy o Policji:

- legitymowanie osób,
- zatrzymanie osób,
- kontrola osobista,
- przeszukanie,
- użycie środków przymusu bezpośredniego.

Straż Miejska opiera swoje działania na:

- Ustawie o postępowaniu w sprawach nieletnich
- Ustawie z dnia 29 sierpnia 1997r. o strażach gminnych;
- Ustawie o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi

Interwencje Straży Miejskiej: w sytuacji, gdy dziecko popełnia czyn karalny (przestępstwo, wykroczenie):

- Przyjazd patrolu SM;
- Ustalenie danych osobowych;
- Doprowadzenie i przekazanie nieletniego do najbliższej jednostki Policji z notatką służbową wraz z wyznaczonym pracownikiem Szkoły;
- Powiadomienie o zdarzeniu Rzecznika SM.

W sytuacji, gdy dziecko jest pod wpływem środków odurzających:

- Przyjazd patrolu SM;
- Zebranie podstawowego wywiadu od dziecka, danych osobowych;
- Powiadomienie, jeżeli jest to możliwe, rodziców/ prawnych opiekunów;
- Zawiadomienie pogotowia ratunkowego. W takich przypadkach zawsze wzywana jest karetka pogotowia. Jeżeli dziecko nie musi być hospitalizowane lekarz wystawia stosowne zaświadczenie. Następnie dziecko zostanie przekazane rodzicom lub prawnym opiekunom z

zachowaniem właściwych procedur, zostaje sporządzana notatka służbowa do dalszego wykorzystania służbowego .

W sytuacji, gdy dziecko jest pod wpływem alkoholu:

- Przyjazd patrolu SM;
- Zebranie podstawowego wywiadu od dziecka, danych osobowych;
- Powiadomienie, jeżeli jest to możliwe rodziców/ prawnych opiekunów;
- W przypadku: silnego upojenia alkoholowego, obrażeń zewnętrznych lub innych niepokojących objawów zawsze następuje zawiadomienie pogotowia ratunkowego;
- Jeżeli dziecko nie musi być hospitalizowane, lekarz wystawia stosowne zaświadczenie;
- Odwiezienie do izby wytrzeźwień jeżeli : dziecko ma powyżej 12 lat , nie musi być hospitalizowane, nie można go przekazać rodzicom/ prawnym opiekunom;
- Pozostawienie nieletniego w Izbie Wytrzeźwień – do momentu wytrzeźwienia;
- Nieletniego odbierają rodzice, prawni opiekunowie lub Policja (Izba Wytrzeźwień ma obowiązek powiadomić Sąd Rodzinny oraz rodziców / prawnych opiekunów o zdarzeniu.);
- Dzieci w wieku poniżej 12 roku życia należy w pierwszej kolejności przekazać rodzicom/prawnym opiekunom lub do placówki służby zdrowia – szpital za pośrednictwem pogotowia ratunkowego. Przekazanie dziecka rodzicom/ prawnym opiekunom następuje z zachowaniem właściwych procedur, zostaje sporządzana notatka służbowa do dalszego wykorzystania służbowego .